

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI PEDAGOGLARINING HAMKORLIKDAGI ISH FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH

Aliyeva Gulmira Akramjonovna

Andijon viloyati Marhamat tumani

19-sonli DMTT uslubchisi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bola odatda jamoada faoliyat yuritishga tayyorlanadi va ushbu jarayonda inoqlashuv davrini ham olg'a suradi.

Ayniqsa, bolalar o'z murabbiylari va tarbiyachilari-ni diqqat bilan kuzatadi. O'z navbatida tarbiyachilar va murabbiylar ham bolalarni nima qila olishlarini, nimani bilishlarini, ijodiy bilimlari bormi yoki yo'qmi, mehnatsevarmi yoki yo'qmi kabi nuqtai nazarlardan o'rganadilar. Bunday holatlarda murabbiy va tarbiyachilarning asosiy vazifasi –hamisha ijodiy, sinchikov va tashabbuskor bo'lishdan iborat bo'lib, ularning asosiy shiori tarbiyalash, o'qitish, o'rgatish va o'rganishdir.

Ana shunday o'zaro faol jarayonlarning nechog'lik samarali bo'lishi murabbiy va tarbiyachilarning shaxsiy xislatlariga bog'liq bo'ladi. Bu borada Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat yurituvchi pedagogik kasb xodimlariga zarur bo'lgan shaxsiy xislatlarni shartli ravishda quyidagi yo'nalishlarga bo'lish mumkin:

1. Bolalarni sevish va ularni tushuna olishga bog'liq xislatlar.
2. O'z – o'zini nazorat qilish, sabr – toqatli bo'lish, bolaning har qanday holatida unga mos bo'lgan muloyim muomalani qila bilishiga oid xislatlar.
3. Har bir yangi kelgan bolaga “Biz sizni kutgandik, kelishingizdan xursandman” va u kelib qo'shiladigan guruhni ko'rsatib “Mana shu sizning eng yaqin do'stlaringiz” kabi muloyim muomalalarni qalbdan ayta ola bilishiga oid xislatlar.
4. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari xodimlari va bolalarni (u qaysi guruhdan bo'lishidan qat'iy nazar) tushuna bilish qobiliyatiga mos xislatlar.
5. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari xodimlari va bolalarga ta'sir o'tkaza olishga doir xislatlar.

6. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ma'naviyat, ma'rifat, “Zakovat” mashg'ulotlarini samarali olib borishga oid xislatlar.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik kasbga ega xodimlarning ibrat – namuna bo'lishga oid xislatlari. Shuningdek, Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi tarbiyachi va murabbiylarining shaxsiy xislatlari bola tarbiyasida muhim ahamiyat kasb etadi. Ularning bolalar jamoasidagi vazifalari o'sha jamoadagi bolalar tarbiyasi orqali aniqlanadi. Shu sababli murabbiy va tarbiyachilarning ham shaxsiy xislatlari bola tarbiyasida o'ta muhimdir. Ularni biz quyidagicha ifodalashni lozim topdik: bolalar bilan ishlashda, ularning tarbiyasi va rivojlanishiga qiziqish, bolalarni tushunish qobiliyatiga ega bo'lish, ularga ishonch, ularning faollik, havaskorlik, ijodiy qirralarini ochish, shuningdek, tashkilotchilik faoliyatiga bo'lgan katta qiziqish va bu boradagi faolligi, jamoaviy ishlarni tashkil etishda bolalarga ta'sir qila olish, o'z bilim va mahoratini ularga bera olish va ulardagi tashabbuskorlik, javobgarlik hislarini shakllantira olish: bolalar jamoasida ishlashga bo'lgan moyillik (bolalarni sevish, ular jamoasini hurmat qilish), bolalar jamoasi shaxs shakllanishining asosi ekanligini anglash; bolalarni jamoaviy ijodiy faoliyat usullari bilan tarbiyalashga bo'lgan qiziqish; o'z – o'zini boshqara olish, sabr – toqat, tanqidiy va tahliliy fikrlarni to'g'ri qabul qila olish; o'z – o'ziga o'ta talabchanlik, o'z – o'zini tanqid qila olishlik, o'z – o'zini nazorat qila olishlik; kirishuvchanlik, samimiylik, barcha bilan muloqot qilishga qiziqish; bolalar bilan tezda kirishib ketish, ya'ni muloqotda erkinlikka erisha olishlik; sezgirlik, sinchikovlik asosida mehribonlik, hamkorlik qila olishlikka oid xislatlar; yangiliklarga nisbatan xayrixohlik, ularni tez va o'z

vaqtida qabul qila olishlik; tarbiya jarayonida bir faoliyat turidan ikkinchisiga muammosiz va qulay (uncha sezdimagan holda) o'ta olishlik; bolalar dardini seza olishlik va ular bilan qayg'udosh bo'lishlik hamda vaqti kelganda (ular bir muvaffaqiyatga erishganda) birga quvona olishlik; o'tkir zehnilik, sezuvchanlik o'z e'tiborini va diqqatini tezlik bilan boshqa biror narsaga qarata olishlik; imo – ishoradan unumli foydalana olishlik; o'z hissiyotlarini boshqara olishlik; o'zini bosib olishlik, o'zini xotirjam ko'rsata olishlik; salbiy ruhiy ta'sirlarning (xoholab baqirib kulish, baqirib qo'pol ovozi bilan gapirmaslik, qo'pol muomala qilmaslik, birovni kamsitmaslik, birovni izza qilmaslik va h.k.) madaniy ko'rinishiga ega bo'lishlik; murabbiy va tarbiyachilar nutqining ravon hamda aniq bo'lishi (chiroyli gapira olish, o'z ovozi boshqara olish, yaxshi lug'at boyligiga ega bo'lish, nutqining obrazliligi va hayajonliligi) to'g'ridan – to'g'ri “qog'ozsiz” so'zga chiqish olishi va fikrini erkin namoyon qila olish va h.k.). Maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagogik kasb xodimlarining yuqorida qayd etilgan xislatlari, xususiyatlari va fikrlashlari qamrovi bilan birga ularga nutqiy ko'rish va eshitish bo'yicha ham yaxshi xotira kerak. Bunga sabab ular kasbiy faoliyati davomida ma'ruzalar (suhbat, savol – javob ko'rinishidagi qisqa ma'lumotlar berish) qiladi; bolalarga buyruqlar, takliflar, tavsiyalar beradi; bolalar va hamkasblarining to'liq ismi shariflarini aytib murojaat qilishlari kerak bo'ladi; bolalar va ota – onalarning yuz ko'rinishlari hamda ismlarini esda saqlab qolishlari hamda ularning tovushlarini tezlik bilan va mustahkam esda saqlab qolishlari kerak bo'ladi; shuningdek, she'r, qo'shiq, ertak, rivoyat va shu kabilarni yodlab va esda saqlash kerak bo'ladi. Ushbu jarayonda faoliyat yurituvchi tarbiyachi va murabbiylarda yuqoridagi xislatlardan tashqari psixofizologik xususiyatlar ham kerak. Ular: jismoniy va ma'naviy jihatdan salomatlik; jismoniy jihatdan chidamlilik, irodalilik; yuqori darajadagi ishchanlik, mehnatsevarlik. Murabbiylar va tarbiyachilar turli xil fikrlash (ijodiy, analitik, konstruktiv va h.k.) larga ham qodir bo'lishi kerak. Ulardan ijodiy fikrlashda bolalarni tarbiyalash masalalarini mustaqil, qiziqarli, o'zaro faol qilib bajarishga bo'lgan faoliyatda e'tiborga olinadi va erishilgan natija muhokamasida u yaqqol seziladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Maxmudova, S. (2025). BOLA NUTQIY RIVOJLANISHIDA NUTQIY MUHITNING O'RNINI VA AHAMIYATI. BILGI ÇEŞMESI, 1(6), 76-81.
2. Maxmudova, S. (2025). ILK VA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI BADIY ADABIYOTI BILAN TANISHTIRISH VAZIFA, USUL VOSITALARI. BILGI ÇEŞMESI, 1(6), 67-75.
3. Maxmudova, S. (2025). MULOQOTNING BOLA SHAXSI RIVOJLANISHDAGI AHAMIYATI. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 44(1), 117-120.
4. Maxmudova, S. (2024). MAKATABGACHA YOSHDAGI BOLALAR BILAN LUG'AT ISHINI OLIB BORISHNING METODIK TIZIMINING QIYOSIY TAHLILI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 13, 205-210.
5. Ойбарчин, М., & Севара, М. (2018). МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ПЛАСТИК МАТЕРИАЛЛАР БИЛАН ИШЛАШ АФЗАЛЛИКЛАРИ. In Инновационные подходы в современной науке (pp. 184-188).
6. Djanpeisova, G., & Maxmudova, S. (2019). USE OF ORIGANS IN MATHEMATICAL EDUCATION AND DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN. In ДЕТСТВО В ПРОСТРАНСТВЕ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРАКТИК (pp. 113-116).